

Repliker och kommentarer

I den här avdelningen välkomnas kommentarer till tidigare bidrag och korta inlägg med ekonomisk-politisk anknytning

JONAS AGELL
ANDERS VREDIN

Spelregler är bra, normer dåliga. Svar till normförespråkarna

Det senaste året har temperaturen i den ekonomisk-politiska debatten mellan svenska nationalekonomer stigit med flera grader. Artiklarna i *Ekonomisk Debatt* nr 4-6, 1991, illustrerar med önskvärd tydlighet att någon "nyvunnen samsyn" om stabiliseringspolitikens inriktning inte föreligger, i motsats till vad som hävdats i den senaste rapporten från SNS Konjunkturråd.

I grova drag tycks debatten handla om två frågor. Dels drar olika ekonomer olika slutsatser i en rad aktuella ekonomisk-politiska sakfrågor, tex huruvida penning- och växelkurspolitiken bör baseras på normer eller diskretion. Dels handlar debatten om hur ekonomerna kommit fram till dessa slutsatser. Finns det vetenskapligt (teoretiskt och/eller empiriskt) stöd för den ena eller den andra slutsatsen, eller drar man olika slutsatser för att

man har olika uppfattning om de lämpliga målen för den ekonomiska politiken?

I vår kritiska granskning av den svenska debatten om normer i stabiliseringspolitiken (Agell & Vredin [1991]) betonade vi den senare frågan. Artikelns slagsida – påpekad av många – åt principiella och teoretiska resonemang, på bekostnad av diskussionen om Sveriges dagsaktuella ekonomiska problem, var helt avsiktlig. Vetenskaplighet skänker samhällsdebattören legitimitet. Om huvudargumentet för ett stabiliseringspolitiskt regimskifte står att finna i ("objektiva") vetenskapliga rön, kan man förvänta sig att det får större stöd hos politiker såväl som hos allmänhet, än om dess motiv är ("subjektiva") uppfattningar om ändrade mål för politikens uppläggning. Syftet med vår genomgång av den teoretiska litteraturen om normer och ekonomisk-politisk trovärdighet var att visa att kejsaren är om inte naken, så åtminstone mycket bristfälligt klädd. Tvärtemot vad som ofta hävdats i den allmänna debatten ger den moderna forskningen om stabiliseringspolitikens villkor inget entydigt stöd för aktuella förslag om en normbaserad stabiliseringspolitik. Vissa av de konkreta förslagen till omläggning av den svenska penning- och valutapolitiken bör i stället i

Docent JONAS AGELL är forskare vid Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet. Ekon dr ANDERS VREDIN är forskare vid Fackföreningsrörelsens Institut för Ekonomisk Forskning, FIEF, Stockholm.

första hand ses som uttryck för ändrade mål för den ekonomiska politiken.

Kritiken mot vår artikel kan sammanfattas i tre punkter. För det första tycker man att vi har överbetonat den roll som de teoretiska modellerna (av trovärdighetsproblemet) har i debatten. Exempelvis menar Lars Hörngren [1991] att modellernas bidrag "i första hand ligger i visionerna av hur ekonomin fungerar" (s 490) medan "modellerna som sådana ger ett bräckligt underlag för beslut om utformningen av verklighetens ekonomisk-politiska spelregler". Icke desto mindre menar man; för det andra, att det finns större teoretiskt stöd för en normbaserad stabiliseringspolitik än vad vi vill göra gällande. Hörngren hävdar att trovärdighetslitteraturens tankesätt har större giltighet för frågan om stabiliseringspolitikens utformning än vad som framgår av vår översikt (s 490-491). Johan Myhrman [1991] ger en doktrinhistorisk översikt vars syfte är att visa hur väl förankrade normargumenten varit hos inflytelserika svenska (och utländska) nationalekonomer långt före genombrottet för den teoretiska trovärdighetslitteraturen. Den tredje typen av kritik, som finns representerad hos Hörngren och Myhrman såväl som hos Hans Tson Söderström [1991] och Lars Calmfors [1990], går ut på att vi inte tillräckligt beaktat den svenska ekonomisk-politiska verkligheten. Enligt Hörngren ger den teoretiska litteraturen i kombination med praktiska erfarenheter "...tveklöst anledning att ifrågasätta de traditionella argumenten för att en diskretionär politik kan bidra till att stabilisera ekonomin" (s 491). Vi håller inte med om detta, och skall i det följande bemöta kritiken genom att något utveckla argumenten bakom vårt ställningstagande.

Teori och verklighet

Vi vill understryka att vi inte vänder oss mot förslagen om en normbaserad ekono-

misk politik för att de inte kan härledas ur den teoretiska litteraturen, utan för att vi är övertygade om att förslagen innebär en dålig politik. Vårt ställningstagande för en mer traditionell aktivistisk politik har förmodligen inte starkare vetenskapligt stöd än den politik vi kritiserar. Men genom att peka på brister i normförespråkarnas teoretiska resonemang tycker vi oss kunna stärka vår egen position.

Vi håller givetvis med Hörngren när han påpekar att alla ekonomiska teorier bygger på inkompleta och orealistiska bilder av hur samhällsekonomin fungerar, att utfallet av en viss ekonomisk politik inte kan fastställas på förhand och att det därför vore orimligt att kräva fullständig visshet när man ger sig in i ett ekonomiskt-politiskt experiment. Det är förmodligen också sant, som Summers [1991] skriver, att det finns ett "meta-teorem" enligt vilket varje politikrekommendation kan härledas från någon modell.

Det finns flera anledningar till att vi ändå valde att göra en relativt utförlig inventering av den teoretiska litteraturen om normbaserad stabiliseringspolitik. Dels har vi i tidigare sammanhang anklagats för att döma ut sådan forskning som stör våra egna politiska värderingar och för att vara ovilliga att tillämpa nya forskningsresultat som rubbar invanda föreställningar om hur den ekonomiska politiken bör bedrivas (Calmfors [1990]). Dels motiveras de konkreta förslagen om normer ofta med hänvisning till modern forskning. Söderström [1991] menar sålunda att det vore fel att anklaga SNS-ekonomerna för att inte ha försökt förankra sina ståndpunkter i den vetenskapliga litteraturen. Det vore det onekligen, och det har vi heller aldrig gjort. Vår kritik gick istället ut på att den litteratur man brukar hänvisa till inte ger grund för de slutsatser man dragit. Hörngren och Myhrman tycks åtminstone delvis instämma. Enligt Myhrman har vi "...helt rätt i att normförespråkarna har varit alltför ytliga i sin analys" (s 487). Hörngren

håller i sin tur "...med om att det funnits en tendens i debatten att dra för långtgående slutsatser på basis av den teoretiska forskningen om ekonomisk-politisk trovärdighet" (s490).

Den viktigaste anledningen till att föra debatten med hänvisning till specifika teoretiska modeller är att detta gör det möjligt att pröva konsistensen och logiken i givna resonemang. Modellerna gör det möjligt att skingra verbala dimridåer och att precisera de centrala begrepp som förekommer i debatten. Vi ser därför ingen motsats i önskningarna att förankra diskussionen i teorin och att hålla resonemangen verklighetsförankrade. De teoretiska modellerna är verktyg som skall hjälpa oss att förstå verkligheten. Det hindrar givetvis inte att dessa verktyg – liksom ekonomisk-politiska instrument – ibland missbrukas.

Trovärdighet

I de teoretiska modellerna är begreppen trovärdighet, regler, normer osv definierade på vissa bestämda och väl avgränsade sätt, som ofta inte överensstämmer med de allmänt hållna tolkningar som dessa begrepp ges i den mer populära debatten. Ordens makt över tanken är som bekant stor. De begrepp som i de formella modellerna ges en exakt innebörd synes i den allmänna normdebatten snarast utnyttjas för att skapa positiva associationsbanor. Vi har inga invändningar mot att den ekonomiska politiken bör vara "trovärdig", att det finns behov av "lagar och regler" för ekonomisk verksamhet i allmänhet och för ekonomisk politik i synnerhet, att reglerna bör vara "fasta" i möjligaste mån, eller att "handlingsfrihet" kan missbrukas. Att tala mot dessa allmänna principer vore uppenbarligen orimligt.¹ Men de relevanta frågorna är mer specifika: *Vilken politik bör göras trovärdig? Vilka regler skall vi ställa upp för den ekonomiska politiken? Hur "fasta" bör reglerna vara?*

I debatten betonas ofta att politikens trovärdighet bör stärkas och det sätts ofta likhetstecken mellan en trovärdig politik och en politik baserad på normer. Detta synsätt saknar stod i den teoretiska litteraturen, där en diskretionär politik mycket väl kan vara trovärdig.

I en värld utan osäkerhet, med perfekt information och även i övrigt perfekta marknader kan man inte tala om att en viss politik brister i trovärdighet. I en stor del av trovärdighetslitteraturen är världen (dvs modellen) beskaffad på detta sätt. Att en politik är trovärdig är i dessa modeller ett villkor för att ekonomin skall vara i jämvikt. Varje politik som realiseras är, definitionsmässigt, trovärdig. Det finns inte heller någon direkt koppling mellan trovärdighet och inflation; en icke-ackommoderande låginflationsregel kan vara trovärdig om målen för den ekonomiska politiken ser ut på ett visst sätt och under andra omständigheter kan man få en trovärdig ackommoderande politik inriktad på hög inflation. Vad som visades i den inflytelserika artikeln av Barro & Gordon [1983] var att ett uttalat prisstabiliseringsmål med noll inflation (vilket skulle kunna vara en definition av en "prisstabiliseringsnorm") inte är trovärdigt om regeringen har höga sysselsättningsambitioner.

Nu är verkligheten inte beskaffad på samma sätt som Barros och Gordons modell. Ett problem, som även har behandlats i den teoretiska litteraturen, är att allmänheten kan ha bristande information om regeringens mål för den ekonomiska politiken. Det är förmodligen detta problem som Hörngren har i åtanke när han talar om att stärka eller att etablera trovärdighet och om åtgärder som har gynn-

¹ Våra kritiker argumenterar tyvärr ofta för normer i just så allmänna termer. Ett annat retoriskt överrumplingsknep ligger i att vädja till läsarens sunda förnuft vad gäller nyttan av givna spelregler vad gäller fotboll (Myhrman) och barnuppfostran (Söderström).

samma effekter på trovärdigheten. Hörngren är emellertid otydlig när det gäller frågan vilken politik som skall göras trovärdig.

Hörngren skriver tex att "om trovärdigheten för stabiliseringspolitiken är etablerad, tex genom att en viss handlingslinje följts under en längre tid, är formella handlingsregler däremot överflödiga" och att "en trovärdig antiinflationpolitik ... [kan] ... uppfattas som en *förusättning* för en diskretionär politik" (s 493). Vi förstår inte detta resonemang. Trovärdighet blir ju ett innehållslöst begrepp om det inte förknippas med en viss handlingsregel och en antiinflationspolitik (en prisstabiliseringsnorm) kan tolkas som motsatsen till diskretionär politik.

När han diskuterar den ändrade samsamsättningen av valutakorgen (kronans koppling till ecun) påstår Hörngren vidare att "trovärdigheten i det ensidiga växelkursåtagandet stärkts" (s 498). Nu är dock växelkursåtagandet ett annat än före ecu-kopplingen och därför kan man inte tala om "stärkt trovärdighet"; det vore att jämföra äpplen med päron. Hörngren kritiserar också vår efterskrift, där vi ifrågasätter Sveriges ensidiga ecu-koppling. I vår kritik av denna åtgärd är vi dock i gott sällskap. I den senaste SNS-rapporten riktas liknande kritik mot den likaledes ensidiga bindningen av den norska kronan till ecun (Söderström [1991, s 59]).

Ett vanligt sätt att mäta valutapolitikens "trovärdighet" är att jämföra inhemska och utländska räntor (se tex Svensson [1991] och Söderström [1991]). Om räntegapet är större än vad växelkursen kan depreciera inom det officiella bandet för valutakorgen sägs politiken sakna trovärdighet. Även om räntegapet skulle motsvara "marknadens" depreciationsförväntningar (vilket inte alls är nödvändigt) bör man akta sig för att basera den ekonomiska politikens uppläggning på dylika resonemang. För det första tycks marknadens förväntningar inte alltid vara baserade på utvecklingen av de

fundamentala variabler som bestämmer jämviktsväxelkursen. Även om det av flera skäl är svårt att hävda att marknadens förväntningar inte är rationella, är det ganska lätt att konstatera att de oftast kommer på skam. Att basera politiken på marknadens prognoser kan därför vara riskfyllt. För det andra utgör förväntningar om devalveringar inte något bevis på "bristande trovärdighet" för en viss växelkursregel, åtminstone inte så länge som devalveringar är förenliga med regeln i fråga. (Valutakorgpolitiken innebar ju som vi vet inte någon garanti mot diskreta devalveringar.)

Vilka regler?

Myhrman pläderar vältaligt för normer, institutioner och spelregler. Men de allmänna argumenten för regler ger inget stöd för de specifika förslag till reformer som förts fram i den svenska debatten. Spelregler kan innefatta såväl rörliga växelkurser som helt fasta växelkurser, fasta kurser inom grupper av länder och rörliga mellan dessa grupper, centralbanker med olika grad av oberoende, etc. Att reglerna skall vara "fasta" kan tolkas som att de skall förändras sällan eller långsamt, inte som att de nödvändigtvis bör innebära fasta växelkurser eller en fast prisnivå. Det är intressant att notera att Milton Friedman varit en av de främsta förespråkarna för rörliga växelkurser. Motivet för rörlighet är just att länder skall kunna välja olika "normer" för ökningen i penningmängden och prisnivån.

Hörngren noterar att det är missvisande att sätta "handlingsregler" i motsats till "aktivism" och att det "i praktiken alltid [finns] ett visst mått av flexibilitet i deklarerade mål och handlingsregler" (s 494). Detta är förstås sant och riktigt. Ett av grundbudskapen i vår artikel var att det traditionella argumentet för stabiliseringspolitisk aktivism är giltigt också om vi tar hänsyn till trovärdighetsargu-

mentet (jfr Canzoneri [1985] och Rogoff [1985]). Med stelheter i löne- och prisbildningen leder olika exogena störningar fortfarande till oönskade fluktuationer i sysselsättning och produktion.

Traditionell diskretionär kontracyklisk stabiliseringspolitik kan göra något åt detta. Men det finns också en oändlig mängd regler som är förenliga med kontracyklisk politik. Automatiska stabilisatorer (tex i form av progressiva inkomstskatter) eller regler som knyter penningpolitiken till konjunkturläget (tex betingade regler för penningmängdens ökningstakt) är sålunda exempel på "spelregler" som medger aktiv konjunkturpolitik.

I denna mening är vi alla anhängare av regler i stabiliseringspolitiken. Problemet är bara att många svenska normförespråkare tycks sätta likhetstecken mellan regelbaserad stabiliseringspolitik och vissa, mycket speciella, typer av regler. Alltför mycket av den svenska normdiskussionen har fokuserats på enkla handlingsregler som väsentligen begränsar utrymmet för kontracyklisk stabiliseringspolitik. En fixerad prisstabiliseringsnorm, förbud mot statlig utlandsupplåning och regler för årsvis balans i statsbudgeten (till skillnad från balans över konjunkturcykeln) är exempel på åtgärder som kan fungera bra i en perfekt värld utan prisstelheter och exogena störningar. I verkligheten gör de det inte.

Frågan om hur man ska väga vinsterna av aktiv (och diskretionär) stabiliseringspolitik i en ekonomi som utsätts för olika exogena störningar mot möjliga kostnader i form av en inflationistisk "bias" har analyserats av många nationalekonomer. Som vi diskuterade i vår artikel innebär Rogoffs [1985] lösning att regeringen delegerar penningpolitiken till centralbanken, som dels har kontroll över inflationstakten, dels fäster större vikt vid inflationen än vad regeringen gör. Att centralbanken har en annan målfunktion än regeringen kan uppfattas som ett uttryck för oberoende. Vilken vikt som den obe-

roende centralbanken bör fästa vid inflationsmålet bestäms av storleken på de exogena störningarna och av regeringens (eller kanske snarare väljarnas) värdering av arbetslöshet och inflation. Rogoff visar att en strikt prisstabiliseringsnorm – dvs noll i inflationstakt, uppnådd genom att centralbanken lägger oändligt stor vikt vid inflationsmålet – inte är optimal. Vi förstår därför inte hur Hörngren kan hävda att "...en *enkel handlingsregel* (Hörngrens kursivering), som tex säger att vad som än händer kommer styrmedlen att användas för att uppnå prisstabilitet" (s 492) skulle kunna vara ett alternativ till en oberoende centralbank i Rogoffs mening.

Ändamålsenliga stabiliseringspolitiska regler måste förändras över tiden. I denna mening måste varje regelbaserad ekonomisk politik också innefatta diskretionära ingrepp. Hörngren inser uppenbarligen detta, eftersom han själv diskuterar värdet av temporära handlingsregler.

Mål eller medel?

SNS-ekonomerna och andra normförespråkare har vid upprepade tillfällen hävdad att en prisstabiliseringsnorm bör ses som ett medel att uppnå vissa givna mål och inte som ett uttryck för ändrade prioriteringar i den ekonomiska politiken. Detta argument är helt i linje med normförespråkarnas önskan att visa att förslagen står på vetenskaplig grund. Genom att betona medlen snarare än målen och forskningsresultat snarare än värderingar hoppas man kunna undvika "en prestige-bunden och destruktiv politisk fixering vid förlegade och ineffektiva medel i den ekonomiska politiken" (Söderström [1991, s 21]). Hörngren ansluter sig till synen att reglerna i fråga bör uppfattas som medel.

I den ekonomisk-politiska debatten såväl som i de flesta teoretiska modeller för stabiliseringspolitik betraktas både arbetslöshet och inflation som mål för den

ekonomiska politiken. Dessa variabler antas vara starkt kopplade till slutliga välfärdsmål, även om det är svårt att precisera exakt hur kopplingen ser ut. Att inflationen skulle vara ett stabiliseringspolitiskt medel är det väl ändå ingen som hävdar. Det framgår således nästan redan av namnet att en "prisstabiliseringsnorm" är ett mål snarare än ett medel.

Myhrman delar vår uppfattning att prisstabiliseringsnormen är ett mål. Till skillnad från många andra svenska ekonomer skulle han dock helst vilja reservera normbegreppet för de medel som skall användas för att uppnå målet prisstabilitet, t ex penningmängden eller vaxelkursen. Uppenbarligen finns det ett behov av att göra klart vad som är mål respektive medel för den ekonomiska politiken och av att "norm"-begreppet preciseras.

I Barro & Gordons [1983] teoretiska uppsats är inflationstakten både ett mål och ett medel, medan Rogoff [1985] explicit betraktar penningmängden som det medel med vilket myndigheterna har kontroll över inflationstakten. Rogoff för också en diskussion om olika "intermediära" mål för penningpolitiken. Distinktionen mellan mål och medel tycks emellertid inte uppfattas som särskilt viktig i den teoretiska trovärdighetslitteraturen. Vad Rogoff tydliggör är att valet av inflationstakt, d v s vilken vikt den oberoende centralbanken skall fästa vid inflationen, bl a beror på vilken vikt som inflationen har i den samhällliga målfunktionen. Vi har därför uppfattat argumenten för att en "prisstabiliseringsnorm" bör ersätta en "sysselsättningsnorm" som ett uttryck för att normförespråkarna inte har samma målfunktion som de politiker som varit ansvariga för den aktiva sysselsättningspolitiken, och att normförespråkarna fäster betydligt större vikt vid inflationen (och motsvarande mindre vikt vid arbetslösheten).

I och för sig skulle själva *beslutet* att delegera inflationspolitiken till en oberoende centralbank kunna uppfattas som

ett medel, som Hörngren hävdar. Men det intressanta är ju *vilken vikt* man ger centralbanken i uppdrag att fästa vid inflationsmålet. En "prisstabiliseringsnorm" bör i detta sammanhang uppfattas som att regeringen utser en centralbankschef som fäster mycket hög vikt vid inflationen. Detta är ett naturligt beslut om regeringen själv fäster stor vikt vid inflationsmålet, annars inte.

Hörngren påstår också att vi menar att alla "regler är liktydiga med mål och att ändrade regler därför oundvikligen leder till att målen för den ekonomiska politiken ändras" (s 490). Det menar vi förstås inte, vilket vi också hoppas att läsarna av vår artikel förstått. Vad vi säger är att två specifika åtgärder – införandet av en prisstabiliseringsnorm respektive en svensk EMS-anknytning – måste tolkas som åtgärder som innebar att målen för den ekonomiska politiken förändras. Åtminstone vad gäller EMS-anknytningen tycks Hörngren för övrigt ge oss rätt: Det kan "...inte uteslutas att...EMS präglas av en annan avvägning mellan inflation och arbetslöshet än vad som vore önskvärt ur ett svenskt perspektiv" (s 496).

Vad säger historien?

Myhrman gör en genomgång av klassiska argument för normer och visar att den moderna trovärdighetslitteraturen inte behöver uppfattas som avgörande för frågan om normers vara eller icke vara. Vi anser att dessa argument, t ex *public choice*-perspektivet, är värda att tas på allvar. Men de grundläggande tankarna bakom många ekonomers skepsis mot aktiv stabiliseringspolitik var kända redan vid tiden för den keynesianska revolutionen. Om anledningen till att de nu åter aktualiseras, som vi hävdar, inte är förekomsten av nya teorier och, som normförespråkarna hävdar, inte heller är att målen för den ekonomiska politiken har ändrats, måste motivet vara att de praktiska erfa-

renheterna av några decenniers aktivism har varit entydigt negativa.

Oss veterligen finns det inte något övertygande material som fastslår att det keynesianska programmet för en aktiv stabiliseringspolitik varit misslyckat, trots att normförespråkarna ofta hävdar att historiska erfarenheter visar att normer är bättre än diskretion. Ett enkelt studium av tillgänglig OECD-statistik antyder knappast att den svenska stabiliseringspolitiken lidit ett allvarligt skeppsbrott; se t ex Gylfason [1991] och Layard [1991]. Vi har därtill svårt att tänka oss hur man skulle kunna dra slutsatser om stabiliseringspolitikens misslyckande utan att tydligt redovisa hur man väger olika stabiliseringspolitiska mål mot varandra.

Vad som däremot är tämligen uppenbart, är att många länder sedan oljekrisernas 1970-tal valt att ge lägre vikt vid arbetslösheten och högre vikt vid inflationen än tidigare. Keynesianska idéer om vad som är lämpliga mål och medel för stabiliseringspolitiken har fått ge vika för klassiska och nyklassiska tankar. Sverige utgör inget undantag, delvis pga en effektiv opinionsbildning från SNS Konjunkturråd.

Vi inser att den Tingstenska-Söderströmska strategin att först bestämma sig till 51 procent och sedan skriva till 100 procent är ett bra recept på hur man når framgång i opinionsbildningen. För att strategin skall vara samhällsekonomiskt optimal bör dock opinionsbildningen lyckas i genomsnitt i ungefär 51 procent av fallen. Tyvärr har SNS-ekonomernas idéer haft ett större genomslag än så, och vi uppfattar att även Hans Tson Söderström tycks finna detta en smula märkligt. När han i mitten av 1980-talet gästföreläste för studenterna vid Handelshögskolan i Stockholm, i samband med att en ny konjunkturrådsrapport kom ut, fick han frågan om politikerna verkligen lyssnade på rådets rekommendationer. Det uppriktiga svaret löd ungefär: "Ja – ibland lyssnar de kanske lite väl mycket".

När Söderström hävdar att Konjunkturrådet inte föreslagit någon radikal omläggning av stabiliseringspolitiken gör han sig skyldig till åtminstone en missvisande tolkning av Sveriges stabiliseringspolitiska historia. Han menar att rådet försökt återupprätta en normpolitik som rådde redan under det sk Bretton Woods-systemet. (Myhrman är av samma mening.) Men en fast växelkurspolitik hade helt andra konsekvenser på 1950- och 1960-talet än vad den skulle ha idag. Elementära läroböcker i makroteori framför budskapet att penningpolitik är verkninglös i en liten öppen ekonomi med fast växelkurs och kapitalmarknader som är perfekt integrerade med omvärlden, vilket kan vara en riktig beskrivning av dagens situation. På Bretton Woods-systemets tid var däremot integrationen långt ifrån perfekt, varför det fanns viss penningpolitisk autonomi även inom ramen för ett fast växelkurssamarbete. En växelkursnorm är alltså en viktigare restriktion på stabiliseringspolitiken idag än tidigare.

Finanspolitiken

I vår artikel kastar vi också en handske som ingen av våra kritiker tar upp. Låt oss för tydlighets skull göra det en gång till – det handlar faktiskt om en ganska viktig handske. Penningpolitiken är bara en av flera faktorer som påverkar förväntningsbildningen och därmed stabiliseringspolitikens trovärdighet. Med en mer självständig riksbank och en knytning av kronan till EMS försvinner inte trovärdighetsproblemet – det byter bara skepnad. All ekonomisk-politisk handlingsfrihet kan, som normförespråkarna ofta påpekar, missbrukas. Detta gäller också finanspolitiken. Med oförändrat höga samsättningspolitiska ambitioner kan arbetsmarknadens parter på goda grunder förvänta sig fortsatta diskretionära och aktivistiska ingrepp också om penningpolitiken binds upp av olika normer.

För normförespråkarna borde detta leda till en smula eftertanke. De aktuella förslagen om normer på penningpolitikens område (EMS-anknytning, valutaunion etc), syftande till fastläggandet av en orubbligt fast växelkurs, torde om något öka möjligheten att bedriva en aktiv finanspolitik. Den enkla Mundell-Flemming-modellen (som återfinns i de flesta grundläggande makroläroböckerna) lär oss att finanspolitiken är maximalt effektiv i en värld med perfekt kapitalrörlighet och fasta växelkurser; med dessa förutsättningar opererar finanspolitiken alldeles ostört av olika bromseffekter på penning- och valutamarknaderna. Med denna utgångspunkt är det förvånande att normförespråkarna så ensidigt betonat värdet av penningpolitiska reformer. Allt annat lika kan ju dessa rentav skapa fler trovärdighetsproblem än de löser.

Slutord

Debatten om normer och diskretion handlar inte om huruvida politiken bör baseras på regler eller ej, utan om vilka reglerna bör vara. Som Myhrman påpekar skiftar synen på vilka regler som är optimala med tiden, p g a nya teorier, nya erfarenheter och/eller nya mål för politiken. Att vi idag uppfattar det som olämpligt att lösa tvister mellan gentleman genom dueller (en regel som Myhrman nämner) har säkert mer att göra med ändrade värderingar än med nya teorier eller praktiska erfarenheter. På samma sätt förhåller det sig med synen på stabiliseringspolitiken.

Vi menar att förslagen om normer för stabiliseringspolitiken inte har vetenskapligt stöd. Eftersom normförespråkarna hävdar detta har deras position, enligt vår mening, försvagats. Vi uppfattar inte heller de praktiska erfarenheterna av aktivism som så entydigt negativa som ofta påstås. I åtalstvister skall den tilltalade frikännas om det inte på ett övertygande sätt kan visas att han eller hon är skyldig

(mot bakgrund av normanhängarnas egen argumentationsteknik må analogin vara oss förlåten). Med denna gängse bevisordning bör den aktiva stabiliseringspolitiken frikännas både vad gäller de teoretiska och praktiska åtalpunkterna.

Referenser

- Agell, J & Vredin, A, [1991], "Normer eller diskretion i stabiliseringspolitiken?". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 4, s 336–351.
- Barro, R J & Gordon, D B, [1983], "A Positive Theory of Monetary Policy in a Natural Rate Model". *Journal of Political Economy*, vol 91, s 589–610.
- Calmfors, L, [1990], "Nedskärningar nödvändiga". *Dagens Nyheter*, 1990-12-03.
- Canzoneri, M B, [1985], "Monetary Policy Games and the Role of Private Information". *American Economic Review*, vol 75, s 1056–1070.
- Gylfason, T, [1991], "Kommentar". I Jonung, L (red), *Devalveringen 1982 – rivstart eller snedtändning?* SNS, Stockholm.
- Hörngren, L, [1991], "Normer eller diskretion? Om möjliga och omöjliga val i stabiliseringspolitiken". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 6, s 489–501.
- Layard, R, [1991], "Varför överge den svenska modellen?". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 4, s 304–308.
- Myhrman, J, [1991], "Varför normer för stabiliseringspolitiken?". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 6, s 477–488.
- Rogoff, K, [1985], "The Optimal Degree of Commitment to an Intermediate Monetary Target". *Quarterly Journal of Economics*, vol 100, s 1169–1189.
- Summers, L H, [1991], "The Scientific Illusion in Empirical Macroeconomics". *Scandinavian Journal of Economics*, vol 93, s 129–148.
- Svensson, L E O, [1991], "The Simplest Test of Target Zone Credibility". Under publicering i *IMF Staff Papers*.
- Söderström, H T (red), [1991], *Sverige vid vändpunkten*. Konjunkturrådets rapport. SNS, Stockholm.
- Söderström, H T, [1991], "Den ekonomiska politikens möjligheter. Svar till Agell och Vredin". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 6, s 525–530.